

Škola za učenike sa razvojnom smetnjom iz autističkog spektra „Ikasus“, Stokholm, Švedska

Brigitte KRANTZ, Tatjana DOŠLO¹

Škola za učenike sa razvojnom smetnjom iz autističkog spektra „Ikasus“,
Stokholm, Švedska

Ikasus je škola za učenike sa smetnjama u razvoju iz autističkog spektra poremećaja i ukupno broji 36 učenika, uzrasta od šest do 18 godina. U školi se realizuju svi programi, od predškolskog do gimnazijskog. Učenici prate nastavu po planu i programu specijalne – obukovne škole.

Osoblje škole čine: rektor, šest nastavnika različitog profila, 38 trenera, dva stručna savetnika iz oblasti ABA metode i jedan trener osoblja.

U svakom odeljenju nalazi se pet učenika, jedan nastavnik (koji je odgovoran za formiranje i realizaciju individualnih planova i programa), kao i „treneri“ (zaposleni koji su angažovani u intenzivnom radu sa učenicima sa autizmom). Svaki učenik ima svog „odgovornog, prvog trenera“ koji sa učenicom provodi pre podne, dok u popodnevnom delu dana učenika preuzima „drugi, odgovorni trener“, tako da svaki učenik ima svoje trenere tokom čitavog radnog dana, od osam do 16 časova.

Rad sa učenicima se bazira na individualnom treningu, posle čega se učenici raspoređuju u grupe, u zavisnosti od razvojnog nivoa. Grupni trening ili razrednu nastavu drži odgovorni nastavnik. Uz pomoć trenera, nastavnik predaje učenicima različite nastavne jedinice iz oblasti: 1) komunikacije (communication), 2) doživljavanja stvarnosti (reality), 3) estetike (arts), 4) motorike (gross and fine motor skills), i 5) svakodnevnih aktivnosti (everyday activities). Ovih pet oblasti su ujedno sastavni deo posebnom nastavnog plana i programa za učenike sa smetnjama u razvoju.

U radu sa učenicima primenjuje se metoda TBA (*Tillämpad Beteendeanalys*, eng. *Applied Behavior Analysis*), primenjena bihejvioralna analiza, koja je naučno dokazana, a ujedno i vrlo efektivna i sigurna u pedagoškom radu sa učenicima sa autizmom. Da bi učenici sa autizmom usvojili nastavne sadržaje, potrebno je obezbediti mnogo prilika za učenje, vežbanje i obnavljanje istih. Podučavanje učenika sa autizmom veštinama učenja i ponašanja predstavlja primarni zadatak zaposlenih u školi Ikasus.

U radu sa učenicima u školi Ikasus radi se strukturirano i analitički. Svakodnevno se vodi detaljna evidencija o svemu što se primenjivalo u radu sa pojedinačnim učenicima. U radu sa učenicima angažovano osoblje koristi pozitivno potkrepljenje za svaki, i najmanji, napredak učenika, koristeći konkretne nagrade, prilagođene preferencijama samih učenika (na primer: tapšanje po ramenu; jedenje slanog štapića; gledanje inserta iz omiljenog filma; vožnja autobusom itd.).

Učenici se tokom čitavog školovanja metodološki tretiraju na isti način, odnosno sve vreme se radi po ABA metodi. Vrš se temeljne opservacije u oblasti ABLLS (*Assessment of Basic Language and Learning Skills*). Takođe, kontinuirano se prati individualni plan razvoja u odnosu na školsku obuku – poseban školski program, koji je definisan na državnom nivou i nalazi se pod jurisdikcijom resornog ministarstva. Praćenje individualnog plana razvoja se vrši na tzv. timskim sastancima, koji se održavaju na svake tri do četiri nedelje i koji traju 90 minuta. Sastancima prisustvuju svi članovi tima: trener/i, nastavnik, stručni saradnik i roditelji, a neretko i osoblje habilitacionog tima – logoped, psiholog itd. Roditeljska uloga se ogleda u učešću pri utvrđivanju prioriternih oblasti u individualnom radu sa učenicom. Sastanci imaju za cilj predstavljanje i demonstraciju određenih momenata iz učenikovog programa, ali isto tako i analiziranje eventualnih pojava karakteristika problematičnog ponačanja učenika (npr. agresije ili samopovređivanja). Stručni saradnici su uključeni u razvoj i rad sa učenicom preko Habilitacionog autizam centra iz Stokholma. Posle svakog sastanka piše se protokol koji je jedna vrsta evidencije i uvida u sveobuhvatno stanje konkretnog učenika. Uvidom u protokol, svi članovi učenikovog tima, kao i rektor i ostali treneri koji dolaze u dodir sa dotičnim učenicom, imaju mogućnost da se upoznaju sa trenutnim statusom učenika, njegovim planom i programom, kao i sa svim ostalim pojedinostima od značaja za razvoj učenika.

Dan u školi za decu sa autizmom Ikasus se sastoji od celodnevnog treninga u vidu rada „jedan na jedan“, treninga gde učenik intenzivno i individualno sa svojim trenerom ili nastavnikom trenira momente iz individualnog, nastavnog programa preko različitih grupnih vežbi. Trening u grupi određuje i vodi odgovorni nastavnik. Učenici su raspoređeni u manje grupe prema razvojnim sposobnostima i tu generalizuju znanja stečena individualnim treningom. Pored grupnih vežbi akademskog znanja, realizuje se i nastava fizičkog i likovnog vaspitanja, a učenici su uključeni i u treninge plivanja i jahanja jednom do dva puta nedeljno. Kod učenika na gimnazijskom nivou, praktikuje se i treniranje plivanja u plivačkim bazenima kao i posete

fitnes klubovima radi treninga na spravama. Veliki značaj se pridaje ADL treningu, odnosno ovladavanju aktivnostima svakodnevnog života: toaletni trening, korišćenje pribora za jelo pri obrocima, oblačenje itd.

Cilj svih aktivnosti je da se na najbolji mogući način razvijaju sposobnosti dece, sa posebnim naglaskom na razvoj komunikacije. Generalizovanje usvojenih znanja i veština izvan školskih zidova i omogućavanje što funkcionalnijeg života krajnji je cilj svih stručnjaka koji su u direktnom radu sa učenicima sa razvojnom smetnjom iz spektra autizma. Drugim rečima, škola Ikasus nastoji da stvori najbolje moguće preduslove za bogat i raznovrstan život dece sa autizmom po završetku školovanja.

Što se tiče razvoja komunikacijskih sposobnosti dece sa autizmom, ne uspevaju svi učenici da razviju funkcionalan govor i komunikaciju, ali mnogi od njih ispravnom i intenzivnim treningom i stimulacijom govora, uspevaju da razviju govor i komunikaciju do nivoa koji im je potreban za komunikaciju sa okolinom i funkcionisanje u socijalnoj sredini. PECS metoda (*Picture Exchange Communication System*) se pokazala vrlo efektivnom za većinu neverbalnih učenika škole Ikasus, ali se u radu sa ovom decom koristi i *Light Writer*, aparat koji pismo pretvara u govor, pomoću koga su učenici koji su savladali pisanje dobili za govor. Određeni učenici su komunikacijsku potporu našli u podršci znakovima (*Sign Language Support*).

Ocenjivanje je opisno, a vrši se jednom godišnje, kada se opisne ocene unose u učenicku dokumentaciju iz koje se naredne godine razvija i gradi individualni plan i program za nastupajuću školsku godinu.

Škola ima konkretan i dugoročan cilj – osposobljavanje učenika za život u porodičnoj, školskoj i široj društvenoj zajednici. Po završetku školovanja, učenici se uglavnom dalje raspoređuju u druge centre po slobodnom izboru roditelja ili staratelja.